We moeten het over Groenland hebben

STINE JENSEN

We moeten het over **GROENLAND** hebben

2026 Prometheus Amsterdam

De uitgever heeft getracht alle rechthebbenden te achterhalen. Aan hen die desondanks menen aanspraak te kunnen maken op enig recht, wordt verzocht contact op te nemen met Uitgeverij Prometheus, Herengracht 48, 1015 BN Amsterdam.

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

© 2026 Stine Jensen
Omslagontwerp Suzan Beijer
Foto auteur Maarten Delobel
Kaart Yde Bouma
Zetwerk Elgraphic
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 6255 9

Taqamut iseqassuseq
isusissaangitsoq
meeqqap pia
qanga maannalu
iternganut aperineq.
Suisi
Pilluarpisi
Sumut killippisi?

De eeuwige verwondering
van het kind
toen en nu
de eeuwigdurende
vragen.
Wat ben je aan het doen
Ben je gelukkig
Waar ben je nu?

Aqissiaq Møller (1939-1997)

Naleqarputit

Jij bent het waard

INHOUD

Proloog 11

1 Groenland onder druk 15

Een Trumptower op Groenland 22
'Greenland is not for sale' 25
Humor als wapen tegen Trump 30
Europa? 39

2 Onder het tapijt: koloniale schandalen 48

Met de beste bedoelingen 51
Het spiraalschandaal 55
De kryolietkwestie 60
De zoekgeraakte atoombom 66

3 Het zelfbeeld van Denemarken 76

Wees trots op je land 80
De gelukkigsten 83

De wet van Jante 87
Tak 95
Gelijkheidsdenken 96
Oorsprongsverhalen 100

4 De beeldvorming van Groenland 107

Sneeuw lezen 116
Vergroenlandsen 119
Gezamenlijke geschiedenis 123
Nieuwe Groenlandse stemmen 132

5 De toekomst van Groenland 139

Postkoloniale melancholie 143
Het koude front 146
Beginnen te dromen 155
Charmeoffensief 164

Epiloog 169

Verantwoording 185
Literatuur 187
Persoonsnamenregister 195

Qaanaaq
Pituffik (voormalig Thule)
GROENLAND
Daneborg
(Sirius-patrouille)
Uummannaq
Qullissat
Ilulissat
Aasiaat
Sisimiut
Maniitsoq
Tasiilaq
IJSLAND
Nuuk (hoofdstad)
Ivittuut
Narsarsuaq
Qaqortoq
GROENLAND
IJSLAND
FAERÖER
VERENIGDE
STATEN
DENEMARKEN

PROLOOG

Januari 2026. Op een koude vrijdagmiddag sta ik voor het Amerikaanse consulaat in Amsterdam. Ik heb me aangesloten bij de actiegroep Houd Groenland Trumpvrij, want ik voelde de nationale roep: tengels af van Groenland, Trump! Het is niet de eerste keer dat Amerika belangstelling heeft voor Groenland. De voormalige president van de Verenigde Staten Harry S. Truman bood de Denen in 1946, vlak na de Tweede Wereldoorlog, honderd miljoen aan goudstaven voor het strategisch gelegen eiland; Denemarken wees het af. In de voor de gelegenheid opgerichte demonstratie-appgroep is opgeroepen iets groens ('Groenland') aan te trekken. Ik wilde vragen waarom niet gekozen is voor rood en wit, de kleuren van de Groenlandse en Deense vlag. Maar ik ben een groentje als het om demonstreren gaat (de laatste keer dat ik me bij een demonstratie aansloot was tijdens mijn studententijd), dus bescheidenheid leek me passender. Ik leer snel bij: iemand laat weten dat je op het refrein van 'Seven Nation Army' elke activistische slogan kunt zingen, waaronder 'Groen-land-kun-je-niet-ko-pen', maar ook 'stop-fos-sie-le-sub-si-die' (klopt!).

En ik neem kennis van de verschillende kleuren hesjes die mijn mededemonstranten dragen: politieliaison = paars, persvoorlichter = groen, sfeerbeheersing = blauw.

Toegegeven, een beetje ongemakkelijk voelt het wel, dat demonstreren. Van huis uit kreeg ik 'neutraliteit' mee als een belangrijke morele waarde. Neutraliteit is niet hetzelfde als 'geen mening hebben' of altijd het gewogen midden kiezen, maar de ruimte bewaken waarin een gevoelig gesprek met en tussen tegenstanders mogelijk blijft. En wie de boel bij elkaar wil houden, kan het best zijn eigen mening eerst wat temperen. Zo bijzonder ben je nu ook weer niet en je mening al helemaal niet. Zoals de Deense filosoof Søren Kierkegaard al schreef in *Of/Of*: 'Mensen eisen de vrijheid van meningsuiting als compensatie voor de vrijheid van denken waar ze zelden gebruik van maken.' Deze Scandinavische vorming, gerelateerd aan overgeleverde verhalen over overleving door neutraliteit in wereldoorlogen, werd in mijn geval later aangevuld met een compleet ander perspectief vanuit de Nederlandse cultuur. Dat was eerder een narratief van partij kiezen, je uitspreken, van verzet, het 'wij eisen'. Deze houding past denk ik meer bij deze tijdgeest, waarin neutraliteit, (te) plat opgevat als geen mening hebben of iedere mening even waar en gelijkwaardig achten, algauw verdacht is, namelijk: *false balance*.

Tijdens de demonstratie steekt mijn ongemakkelijkheid zo nu en dan de kop op, bijvoorbeeld wanneer ik me moet verhouden tot intersectionalisme wanneer iemand met gevoel voor perspectief en wereldzaken 'and free Palestine' achter ieder 'Houd Groenland Trumpvrij' scandeert. Of als ik me afvraag of de vrouw die als enige een Groenlandse vlag op de kop heeft weten te tikken én haar

nagels heeft gelakt in de kleuren van de Groenlandse vlag, voor elke demonstratie bijpassende nagellak heeft klaarstaan. Uit een podcast heb ik opgemaakt dat de vraag naar Groenlandse vlaggen sinds de dreiging van Trump sterk is gestegen. Zij had hem gekregen van haar Groenlandse buurvrouw. Ik vergeet te vragen waarom die zelf niet is meegekomen.

Maar mijn restjes gecultiveerde ironie smelten weg. Ik vind het lawaaiprotest hartverwarmend, en vanwege de saamhorigheid voel ik zelfs tranen prikken. Al die mensen vinden dat dit ertoe doet. Zelfs met de verkeerde kleur jas aan ontroert het me.

'Zullen we de volgende keer in rood-wit?' hoor ik mezelf tegen de organisator zeggen.

1
GROENLAND ONDER DRUK

Toen Trump in 2019 voor het eerst aankondigde Groenland te willen kopen, was de reactie in Europa en in Denemarken er een van collectief ongeloof. De Deense premier Mette Frederiksen wees het aanbod af als 'absurd'. De toenmalige Groenlandse premier Múte Bourup Egede (premier van 2021-2025, nu vicepremier en lid van de partij Inuit Ataqatigiit, die zich inzet voor de onafhankelijkheid van Groenland) merkte droog op dat Groenland niet te koop is. Commentatoren schreven grappige stukken. Trump postte een foto op (toen nog) Twitter van een Trumptower te midden van de rustieke, kleurrijke Groenlandse huisjes, met als tekst: 'Ik beloof dat ik dit Groenland niet aan zal doen.'

Maar het lachen verging velen, en zeker de Groenlanders en de Denen, toen duidelijk werd dat Trump het meende: hij wilde en zou Groenland krijgen. Als dat niet op de 'makkelijke manier' kon, dan zou hij het wel op de 'moeilijke manier' doen. Het schudde een boel journalisten en commentatoren wakker. Want ja, wat weten we eigenlijk over Groenland?

Vanaf 2019 begon ik columns te schrijven die begonnen met de zin: 'We moeten het over Groenland hebben.' Het was destijds bedoeld als een grap (een variatie op de film *We Need to Talk About Kevin*), als een herkenbare constructie. Alsof de wereld het over Groenland zou gaan hebben! Het was overigens niet vanwege Trump dat ik vond dat we het over Groenland moesten hebben. Toen ik in 2013 de reisserie *Licht op het Noorden* maakte, een vierdelige serie over de Scandinavische landen, en het gelijknamige boek schreef, vond ik dat ook al. Ik besteedde zowel in het boek als in de serie dan ook aandacht aan Groenland. Het uitgangspunt van *Licht op het Noorden* was om de paradijselijke ansichtkaart om te draaien en te onderzoeken wat de keerzijde was van alle Scandinavische rijkdom, emancipatie, gelijkheidsdenken, natuurschoon en veiligheid. Zo droeg ik zelf bij aan de scheurtjes in het beeld van Scandinavië als lichtend voorbeeld voor Europa, onder meer door te wijzen op de paradijsparadox: de Scandinavische landen staan altijd hoog op de ranglijst van gelukkigste en welvarendste landen ter wereld, maar scoren óók hoog op zelfmoordcijfers, alcohol- en drugsverslaafden en antidepressivaslikkers.

Het benadrukken van de keerzijde namen sommige kijkers met een Scandinavische achtergrond me overigens niet in dank af. Waarom deze vuile was buiten hangen? Maar ik was in de serie ook enthousiast en liefdevol over Scandinavië en dat ben ik nog steeds. Want het is niet zo dat Denemarken of de andere Scandinavische landen opeens slechter zijn omdat er meer ruchtbaarheid is gegeven aan de minder fraaie kanten, maar het is wel zo dat sommige verhalen domineren, terwijl andere onder het tapijt

worden geveegd. Dat geldt voor enkele grote schandalen rondom Groenland. De afgelopen jaren hebben ook de Denen zelf steeds meer aandacht besteed aan de koloniale schandalen rondom Groenland en hun rol daarin, met name: *Eksperimentet*, waarbij 22 Groenlandse kinderen in 1951 naar Denemarken werden gestuurd om te verdeensen; het 'spiraalschandaal', waarbij Groenlandse vrouwen zonder toestemming een spiraaltje kregen ingebracht als onderdeel van een gericht bevolkingsbeleid; de kryolietkwestie, de claim dat Denemarken voor miljarden aan grondstoffen had gewonnen op Groenlands grondgebied zonder eerlijke compensatie voor de Groenlandse arbeiders, en de gedwongen verhuizingen van Inuit uit Groenlandse dorpen.

Naarmate de jaren vorderden, werd de zin 'We moeten het over Groenland hebben' serieuzer. We moeten het méér over Groenland hebben. Over de geopolitieke ontwikkelingen en de strategische plek van Groenland op de wereldkaart. Over de koloniale relatie met Denemarken, de schandalen die eerder al in de Deense kranten stonden en nu ook buiten Denemarken steeds meer mensen bereiken. Over de mensen die er wonen en wat zíj willen. En ja, ook over de dreiging van Trump.

Begin 2025 herhaalde Trump zijn annexatiewensen. Vanaf dat moment was de lol eraf, en stuurde zo'n beetje elke grote krant een correspondent naar Nuuk. De kleine hoofdstad werd overspoeld door buitenlandse pers. De stukken gingen over Trump, over de NAVO en het strategisch gewicht van het poolgebied. Of over het spiraalschandaal. Gek, dacht ik soms, want: waar waren jullie

toen dat schandaal in Denemarken aan het licht werd gebracht? In een – overigens heel bijzondere – aflevering van *Tegenlicht* ('De IJsmoord') uit 2022 over het hoge aantal moorden in Ilulissat wordt het terloops genoemd door een van de sprekers, die van 'gedwongen anticonceptie' spreekt. Maar het is niet het onderwerp van de uitzending, dus er worden geen vervolgvragen gesteld. Zelf sprak ik er in 2024 over in het radioprogramma *Bureau Buitenland* en het spiraalschandaal werd in 2025 breed uitgemeten in de internationale pers. Gelet op de ernst en de omvang van de kwestie vond ik dat een goede zaak, anderzijds werd er door strategisch analisten terecht gewezen op een mogelijke verdere wig tussen Denen en Groenlanders die Trump wel héél erg goed uitkwam. Sterker nog, dat hij de polarisatie flink zou aandrijven om de Groenlanders voor zich te winnen onder het mom dat de Denen de Groenlanders louter slecht zouden hebben behandeld. Een Groenlandse hoofdredacteur verwoordde het in de Deense podcast *Tabloid* kernachtig: er is kennelijk een Deen of Amerikaan nodig om een Groenlands verhaal bij de rest van de wereld aanhangig te maken.

Dat zinnetje bleef hangen. Ook ik ben vooral via de Deense en de internationale media op de hoogte van Groenlandse kwesties; ik volg het nieuws in Denemarken via Deense kranten, podcasts en televisie. Toen ik *Licht op het Noorden* maakte, ging dat over Denemarken, Zweden, Finland en Noorwegen. Een aflevering over de voormalige koloniën de Færöer, IJsland en Groenland hoorden daar (helaas) niet bij, het was productioneel te duur om daarheen te gaan. Wel sprak ik voor de aflevering die over Denemarken ging met in Denemarken woonachtige Groen-